MAREK KRAJEWSKI

CHARÓNOVA ČÍSLA

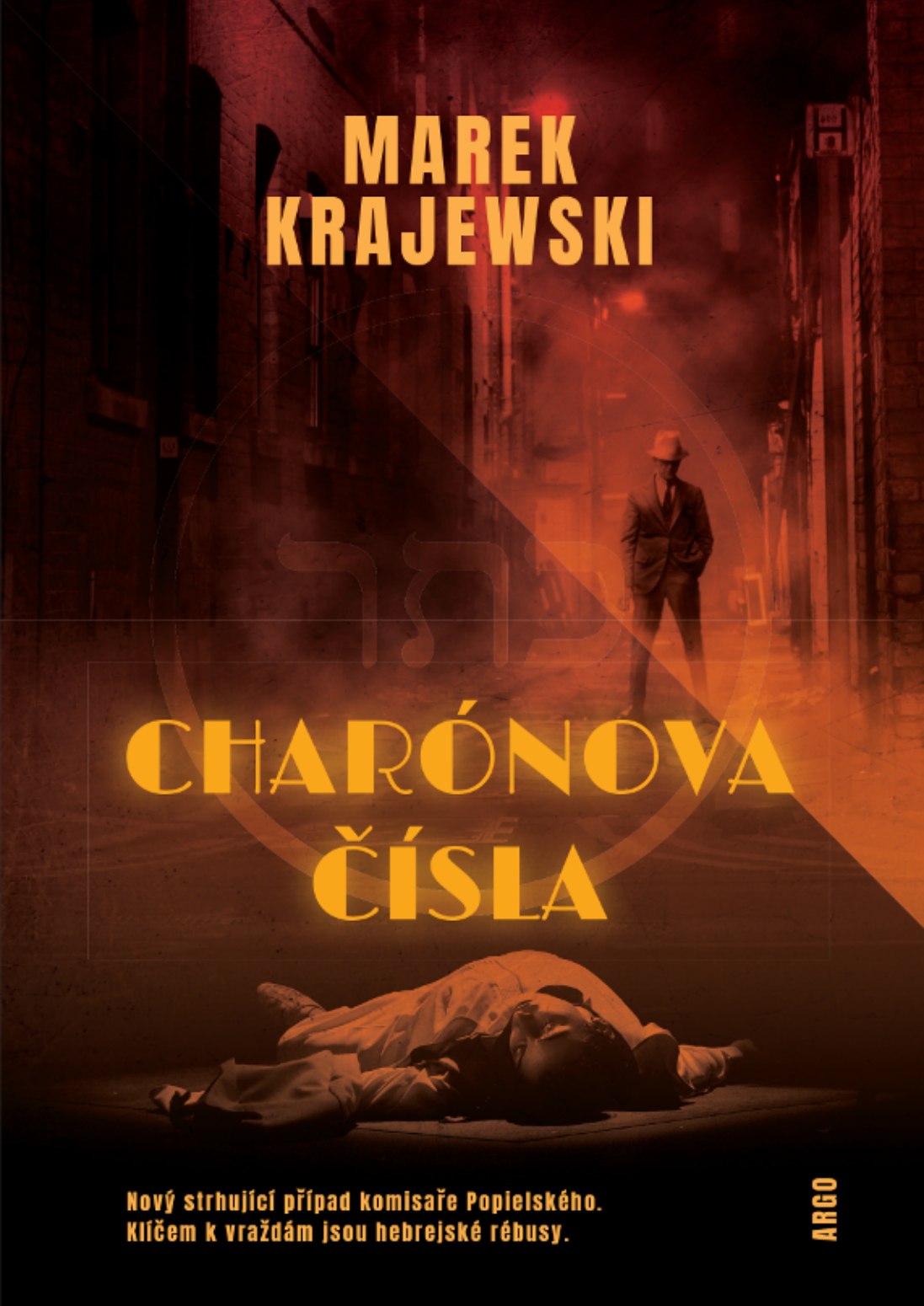

Nový strhující případ komisaře Popielského.
Klíčem k vraždám jsou hebrejské rébusy.

ARGO

CHARÓNOVA ČÍSLA

ARGO

MAREK
KRAJEWSKI

CHARÓNOVA ČÍSLA

ARGO

Přeložil Stanislav Komárek

Czech edition © Argo, 2020
Copyright © by Marek Krajewski
This translation is published by arrangement with
Społeczny Instytut Wydawniczy Znak Sp. z o. o., Kraków, Poland
Translation © Stanislav Komárek, 2020

ISBN 978-80-257-3070-6 (váz.)
ISBN 978-80-257-3183-3 (e-kniha)

Přeložil Stanislav Komárek

Czech edition © Argo, 2020
Copyright © by Marek Krajewski
This translation is published by arrangement with
Społeczny Instytut Wydawniczy Znak Sp. z o. o., Kraków, Poland
Translation © Stanislav Komárek, 2020

ISBN 978-80-257-3070-6

Tam, kam sami neumíme vstoupit, proniká matematika. Vytváříme z ní vozíčky k pohybu v mimolidských oblastech světa.

Stanisław Lem, *Fiasko*

PROLOG

Oslo 1988

Televizní moderátor Sverre Åsland shlížel s opovržením na svého ošuntělého hosta v manšestrovém saku a příliš krátkých roztřepených ponožkách. Nebyl si vůbec jist, zda tohle dnešní interview je skutečně jeho životní šancí, jak byl ujišťován. V duchu snil o vedení dravých rozhovorů v pořadu *Tváří v tvář*, vysílaném v neděli na nedávno vzniklé soukromé stanici TVNorge, anebo o uvádění sobotního večera na své NRKl. Po několika šlucích konopného dýmu se mu často zjevovaly úžasné vidiny slávy, nezdaněných švýcarských kont a exotických snědých žen – smyslných, nemravných a s poslušností otrokyň čekajících na sexuální ponížení. Byl netrpělivý a všechny služební povinnosti, jejichž splnění mu nedokázalo zajistit nástup do expresního výtahu do nejvyšších pater úspěchu, považoval za nutné zlo. Znechuceně prskal, když mu byl přidělen ranní program pro předškoláky, s obtížemi potlačoval zívání během televizního zpravodajství typu „díry na silnici" a téměř se nedokázal udržet, aby neopravoval chyby v řečech důchodců, s nimiž si povídal například o zvyšování cen. Jednou to učinil tak neomaleně, pohrdavě a jízlivě, že za to zaplatil půlročním vyhnanstvím do regionální televize ve Stavangeru. Tato lekce byla pro Åslanda trudná, ale i výchovná – po odpykání trestu se vrátil do Osla se staženým ohonem a na svůj stůl si postavil zarámovanou latinskou sentenci *Per aspera ad astra*[1].

Už za několik týdnů po svém návratu se mu začalo stýskat po rozmluvách s dětmi a důchodci. Úkoly, které nyní dostával, konkrétně živě vysílané rozhovory s vědci před úterními populárně-vědeckými

1 Per aspera ad astra – Přes překážky ke hvězdám (latinsky). (Pozn. překl.)

pořady, už nebyly nudné. Byly nebezpečné. Měly ho zkompromitovat a zničit, přestože jej jeho nový šéf s falešným úsměvem ujišťoval, že jsou neopakovatelnou šancí na rehabilitaci po nedávném přešlapu. Moderátor cítil palčivé ponížení, když musel se zdvořilým úsměvem děkovat a pak ztrácet celé dny přípravami na nudnou diskusi s nějakým ekonomem, biologem anebo filozofem, která spolu s následným populárně-vědeckým filmem byla ubohou konkurencí krimiseriálu na druhém veřejnoprávním kanálu. S pečlivě maskovaným hněvem potlačoval sny o prostopášných otrokyních a hollywoodské slávě, když hleděl do tlustých brýlí vědátorů, jejichž zanedbanost byla přímo úměrná jejich zbytnělému egu. Stále častěji se přeříkával, stále povrchněji se připravoval na rozhovory, a mařil tak snahu reportérů, kteří mu dodávali štosy odborných podkladů. V televizních kuloárech se začalo šeptat o rychlém konci Sverreho Åslanda a o jeho mladém nástupci, který byl nedávno objeven šéfem v jistém gay klubu.

Ty šepoty zesílily do mocné kakofonie právě teď, když se díval na svého hosta. Byl to matematik, který před sedmi lety emigroval z Polska, působil na univerzitě v Trondheimu a právě obdržel prestižní cenu Norské matematické společnosti.

Už předchozí rozhovory byly šéfem naplánovanými léčkami, avšak ten dnešní byl jasnou předpovědí knokautu. Za prvé, dotyčný matematik mluvil špatně norsky, a přesto nesouhlasil s debatou vedenou v angličtině, poněvadž prohlásil, že neužívat jazyk hostitelské země, která mu poskytla sedm let důstojného života a umožnila mezinárodní kariéru, by bylo donebevolajícím *faux pas* vůči jeho příznivkyni – norské vládě. Za druhé, host programu byl neobyčejně arogantní a své nezvratné rozhodnutí používat norštinu dal před začátkem pořadu najevo nevybíravými, hrubiánskými slovy a bouchnutím pěstí do stolu. Za třetí, matematik pocházel ze

země a města, o nichž neměl Åsland sebemenší ponětí a informace na téma Polsko a Vratislav, které mu byly dodány pár hodin před vysíláním, byly tak zoufale nedostatečné a stereotypní, jako by je poskytli sedláci zaměstnávající polské gastarbajtry na jahodových plantážích. Za čtvrté, Sverre Åsland neměl kromě jednoduché aritmetiky žádné matematické znalosti a „královnu věd" od školních dob upřímně a nesmiřitelně nenáviděl. A konečně za páté, nestihl se předem podívat na uváděný film, o kterém věděl pouze to, že bude obsahovat kriminální záhadu. Se zaťatými zuby se snažil zahnat veškeré obavy a nakonec vymyslel lstivý plán, který měl odstranit všechna potenciální nebezpečí.

Nejprve se rozhodl odstranit všechny hrozby jazykového charakteru a hned na začátku rozhovoru položil polskému profesorovi komplikovanou otázku. S milým úsměvem se otázal, zda si laureát nemyslí, že udělení norské ceny vědci působícímu na norské univerzitě není náhodou projevem kamarádšoftu. Přesně podle plánu moderátora Polák neporozuměl tomu poslednímu, a přece klíčovému výrazu, takže odpovídal tak mlhavě a nejasně, že se netrpělivý moderátor začal vrtět na místě.

„Vážení diváci," obrátil se host pořadu rovnou na kameru, „mluvím norsky, protože chci projevit úctu své nové vlasti, ale déle nesnesu," udělal komickou grimasu a plácl se dlaní do stehna, „takové pitomé otázky! Domluvme se, Sverre," namířil na moderátora prst s nerovně ustřiženým nehtem, „že mi hloupé otázky budete klást anglicky a nehloupé norsky."

„V tom případě budeme muset pozvat tlumočníka, který bude simultánně překládat z angličtiny," usmál se Åsland. „Obávám se totiž, že jako matematický analfabet vám budu klást pouze hloupé otázky."

„Vždyť se vůbec nemusíte ptát na matematiku."

„Náš host – náš pán. Musíme poslechnout jeho přání," zaznamenal Åsland s potěšením své první malé vítězství. „Nebudeme tedy hovořit o matematice, ačkoliv je tématem dokumentárního filmu, který diváci za chvíli uvidí. Budeme se bavit o Polsku, vaší první vlasti. I o vaší menší vlasti, městě Vratislavi."

„Nepocházím z Vratislavi," odtušil matematik. „Měl jste se lépe připravit."

Åsland ucítil, že žár televizních reflektorů začíná být k nevydržení. Silně se potil. Za chvíli začne pot prýštit na jeho napudrovaném obličeji a kapat na světlé, dokonale střižené sako.

„Tak tohle je ten knokaut," pomyslel si. „Asistenti mi podstrčili falešné informace o tom polském zkurvysynovi."

„Tak odkud?" zeptal se klidně.

„Narodil jsem se v nádherném evropském městě. Ve Lvově," zamručel matematik a otřel si pot z čela.

Úder byl přesný, nedal se odrazit. Moderátor se marně snažil vyhrabat z paměti i ty nejskrovnější znalosti o jakýchkoli polských městech. Nenašel tam nic kromě několika čerstvých údajů o Vratislavi a velmi vágních o polské metropoli Varšavě. V souhrnu jeho vědomostí se Polsko nacházelo jen jedno místo před Angolou, poněvadž z tohoto afrického státu znal pouze název jeho hlavního města Luandy, a dvě místa před Patagonií, poněvadž si nebyl schopen vzpomenout na žádné patagonské město, pokud tam vůbec nějaké existovalo. Teď bylo zapotřebí žertem zahnat rozpaky, vtipem zamaskovat zmatenost. Anebo se zdánlivě vzdát, kát se, ale zároveň zamrkat na diváky: koukněte, s jakým domýšlivým náfukou mám co dělat.

„Ne všichni televizní diváci znají to slavné polské město," zvolil Åsland druhé řešení. „Ale snad se o něm něco dovědí od vás."

„To je pravda, neznají!" vykřikl matematik. „A dokonce ani nevědí, že teď to už není polské město. Teď je to město sovětské,

zmrzačené, zdevastované a utlačované moskevským režimem, město vyrvané Polsku 17. září 1939, město, z nějž po válce vyhnali Poláky, a tak je zbavili duše! Uvědomujete si to? Je to stejné, jako kdyby Švédi zčistajasna sebrali Norům Oslo, připojili je ke Švédsku a vyhnali odtamtud všechny norské občany! Mám o tom všem mluvit? Máme na to dost času?“ zeptal se, obraceje se ke kamerám, a když viděl přikývnutí užaslého kameramana, ihned si sám odpověděl. „Ano! Ano! Povyprávím vám o městě bez duše. Od koho se o něm můžete dovědět, když ne ode mne?“

Åsland nevěřil vlastním uším a očím. Předpověď debaklu se nesplnila. Všichni diváci si z téhle debaty zapamatují křičícího blázna a klidného moderátora, který se, jak to jen šlo, bránil před arogantním divochem. Oddychl si. Pot se odpařil stejně rychle, jako se předtím objevil. Åsland se díval na svého hosta a najednou mu připadal docela sympatický a jeho oděv celkem vhodně zvolený. Fialový šátek se hodil k šedému manšestrovému saku, třebaže příliš teplému na časné léto a rozhodně potřebujícímu žehličku. Matematikovo zápěstí zdobily elegantní hodinky a na prstu se mu leskl tlustý prsten, nejspíš z bílého zlata. Jak jsem ho mohl považovat za šupáka, uvažoval moderátor, vždyť je to skoro elegán! Ten jeho výbuch a proslov, který teď téměř bezchybně pronášel, mě vytáhl z maléru, nemusím mu klást žádné otázky! A jestli mi někdo vytkne pasivitu, řeknu: „Jenom zkus skočit do řeči takovému vzteklounovi!“

Profesor začal škubat svým šátkem. Trochu si ho povolil, aniž by přerušil svoji řeč. Jeho věty se stávaly stále květnatějšími, docela odvážnými, jako kdyby jazyková zběhlost a obraznost vyjadřování vzrůstaly současně s emocemi.

„Polský Lvov byl metropolí evropské matematiky!“ vykřikl profesor, pak se náhle uklidnil a pokračoval téměř šeptem, ale byl to teatrální šepot, jenž upoutával pozornost moderátora, kameramanů i diváků

stejně silně jako křik. „Vím, že to, co teď řeknu, bude velice riskantní, ale přesto to povím… Kdybych se nenarodil ve Lvově, tak bych tady nebyl a nezískal bych matematickou Nobelovku. Ani vratislavská studia uprostřed trosek, ani krystalicky čisté důkazy z oblasti teorie čísel, které jsem nalezl v horku a mezi šváby vylézajícími z výlevky na vratislavské ubytovně, ani sterilní roky v Norsku ze mne neučinily matematika. Stal jsem se jím díky svému lvovskému původu. Proto jsem tak zareagoval, když jste řekl, že pocházím z Vratislavi…“

To není dobré, pomyslel si Åsland. Profesůrek se začíná krotit, skoro omlouvat. Ztrácí agresivní vizáž. Bude ho třeba trochu naštvat, abych zachoval zřetelné role: kulturní moderátor kontra rozparáděný megalomaniak.

„Pokud je mi známo,“ využil profesorovy odmlky, „genovou výbavu jsme dostali od rodičů, ne od rodiště.“

„*Genius loci*[2] samozřejmě nemá žádný vztah s genetikou,“ opáčil mírně host pořadu, „kromě vztahu etymologického. Navzdory tomu zůstává nějakým způsobem zakódovaný v každé mozkové buňce a vytváří dosud neprozkoumané informační řetězce.“

„Nedovedu si představit,“ přeskočil Åsland okamžitě toto téma, „že ten *genius loci* byl matematický, že obyvatelé Lvova žili matematikou a že se dostala, abych tak řekl, do krve tamních lidí…“

„Jistěže!“ přerušil ho profesor. „Lidé žili matematikou a umírali pro ni. Byla záležitostí života a smrti. Byla životodárná i smrtonosná. Jako virus, který někdy zabíjí a jindy produkuje vakcínu…“

„Chcete-li se, vážení diváci, dovědět něco více o smrtonosné matematice města Lvova,“ tentokrát přerušil svého společníka Åsland, když na velkých studiových hodinách uviděl, že doba na úvodní rozhovor už končí, „zveme vás nyní na zajímavý dokumentární film nazvaný *Charónova čísla*.“

2 Genius loci – duch místa (latinsky). (Pozn. překl.)

Reflektory zhasly, ve studiu zavládlo ticho. Jeden z kameramanů ukázal Åslandovi zvednutý palec. Ostatní mu začali tleskat. Moderátor zavřel oči a rázem zapomněl na město, jemuž bylo vyrváno polské srdce, na matematiku i na spletité osudy východní Evropy, kterou považoval za jednu velkou slovanskou směsici pod ruským protektorátem. Když do studia přišel šéf, aby mu pogratuloval a poslintal ho jidášským polibkem, Åsland už v duchu odplouval k jižním ostrovům a snědým otrokyním.

ČÍSLO VĚDMY